KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 13.3.2024 r.
COM(2024) 123 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

z przeglądu śródokresowego 8. programu działań w zakresie środowiska

{SWD(2024) 60 final}

1. WPROWADZENIE 2
2. POSTĘPY W REALIZACJI CELÓW PRIORYTETOWYCH 3
2.1 Szybkie i przewidywalne ograniczenie emisji gazów cieplarnianych oraz wzmocnienie naturalnych pochłaniaczy dwutlenku węgla 3
2.2 Wzmocnienie i włączenie do głównego nurtu kwestii przystosowania się do zmiany klimatu, w tym podejść ekosystemowych 7
2.3 Czysta gospodarka o obiegu zamkniętym 9
2.4 Nietoksyczne środowisko dzięki zerowym zanieczyszczeniom 12
2.5 Ochrona, zachowanie i przywrócenie różnorodności biologicznej 14
2.6 Zmniejszenie presji środowiskowej i klimatycznej spowodowanej produkcją i konsumpcją 17
3. POSTĘPY W ZAKRESIE WYBRANYCH WARUNKÓW PODSTAWOWYCH 20
3.1 Wdrażanie, egzekwowanie i praworządność w zakresie ochrony środowiska 20
3.2 Finansowanie transformacji 21
3.3 Zarządzanie na rzecz zintegrowanego kształtowania polityki 22
3.4 Zrównoważone modele biznesowe na rzecz odpornej gospodarki 23
3.5 Sprawiedliwa transformacja i sprawiedliwość środowiskowa 24
3.6 Związek między środowiskiem a zdrowiem 25
3.7 Cyfryzacja 26
3.8 Globalna absorpcja 27
4. POMIAR POSTĘPÓW 28
5. WNIOSKI 28

1. WPROWADZENIE

W Europejskim Zielonym Ładzie uznaje się powagę wyzwania pokoleniowego, jakim jest zmiana klimatu i degradacja środowiska, które zgodnie z ostrzeżeniami naukowców i w coraz większym stopniu ekonomistów mogą przekroczyć granicę, zza której nie będzie powrotu[1]. Za pośrednictwem Europejskiego Zielonego Ładu UE ma stać się do 2050 r. pierwszym na świecie „kontynentem neutralnym dla klimatu, zasobooszczędnym i nie pozostawiającym w tyle żadnej osoby ani żadnego regionu”[2]. Określono w nim program transformacji, który ma sprawić, by UE stała się nowoczesną i konkurencyjną gospodarką, odporną na wstrząsy zewnętrzne i umożliwiającą ludziom sprawiedliwe i dostatnie życie w zdrowym środowisku.

Opierając się na Zielonym Ładzie, **8. program działań w zakresie środowiska** [3] określa ramy działania w zakresie polityki dotyczącej środowiska i klimatu do 2030 r. wraz z sześcioma tematycznymi celami priorytetowymi na 2030 r. oraz długoterminowym celem priorytetowym do 2050 r., jakim jest dobra jakość życia z uwzględnieniem ograniczeń planety. Określone są w nim warunki podstawowe, których spełnienie umożliwi spójne osiągnięcie tych celów we wszystkich sektorach. Wdrożenie tego programu ma również zasadnicze znaczenie dla osiągnięcia celów środowiskowych i klimatycznych określonych w Agendzie 2030 ONZ i jej celach zrównoważonego rozwoju oraz wielostronnych umowach środowiskowych i porozumieniach klimatycznych.

Zgodnie z art. 5 ust. 1 ósmego programu działań w zakresie środowiska w niniejszym sprawozdaniu przedstawiono **przegląd śródokresowy**[4] postępów w osiąganiu tematycznych celów priorytetowych programu. Przeanalizowano w nim status warunków podstawowych oraz postępy w zakresie monitorowania i oceny zmiany systemowej. Towarzyszy mu dokument roboczy służb Komisji zawierający głębszy wgląd w każdy z celów priorytetowych, ramy wspomagające i monitorowanie, a także wizję programu na rok 2050.

Przegląd śródokresowy opiera się na **sprawozdaniu monitorującym Europejskiej Agencji Środowiska (EEA)** dotyczącym postępów w realizacji celów programu[5], którego podstawą są ramy monitorowania 8. programu działań w zakresie środowiska[6]. Uwzględniono w nim również dyskusje z ekspertami z państw członkowskich i zainteresowanymi stronami, informacje zwrotne otrzymane w odpowiedzi na zaproszenie do zgłaszania uwag[7] oraz inne powiązane ustalenia.

Ogólnie rzecz biorąc, ambitne środki zastosowane przez UE doprowadziły do postępów, w szczególności w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych, poprawy jakości powietrza i uruchomienia finansowania na rzecz zielonej transformacji. **Osiągnięcie celów na 2030 r.**

---

[1] https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2024.pdf. W sprawozdaniu Światowego Forum Ekonomicznego na temat globalnego ryzyka z 2024 r. wskazano na zagrożenia związane ze zmianą klimatu i degradacją środowiska jako największe ryzyko krótko- i długoterminowe.
[2] COM(2019) 640 final.
[3] Decyzja (UE) 2022/591.
[4] Art. 4 decyzji (UE) 2022/591.
[5] https://www.eea.europa.eu/publications/european-union-8th-environment-action-programme.
[6] COM(2022) 357 final.
[7] https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14080-8th-Environment-Action-Programme-Mid-term-Review_pl.

jest możliwe, jeżeli państwa członkowskie wywiążą się ze swoich zobowiązań w zakresie wdrażania polityk i przepisów.

Konieczne są jednak **dodatkowe wysiłki** na rzecz przejścia na zrównoważoną produkcję i konsumpcję. Wymagałoby to między innymi zbadania z udziałem zainteresowanych stron odpowiednich rozwiązań alternatywnych w kluczowych sektorach gospodarki, mogących jednocześnie zapewnić konkurencyjność UE. Skutki konsumpcji w UE nadal przekraczają pewne ograniczenia planety. Ponadto, chociaż w ciągu ostatnich kilku lat uzyskano istotne postępy, w tym znaczny wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych i zmniejszenie zależności od paliw kopalnych, UE mogłaby jeszcze bardziej ograniczyć wykorzystanie surowców i zasobów kopalnych. Przyczyniłoby się to do obniżenia poziomu zanieczyszczenia powietrza, wody i gleby oraz ograniczenia utraty różnorodności biologicznej, a tym samym zmniejszyłoby presję na ekosystemy i łańcuchy wartości.

Kluczowe znaczenie ma zatem **przyjęcie i pełne wdrożenie ambitnych działań podjętych w ramach Europejskiego Zielonego Ładu, co znalazło odzwierciedlenie w 8. programie działań w zakresie środowiska**, by uzyskać rzeczywisty wpływ w terenie oraz długoterminową odporność gospodarki i społeczeństwa UE.

2. POSTĘPY W REALIZACJI CELÓW PRIORYTETOWYCH

2.1 Szybkie i przewidywalne ograniczenie emisji gazów cieplarnianych oraz wzmocnienie naturalnych pochłaniaczy dwutlenku węgla

Zmiana klimatu nabiera tempa i ma coraz większy wpływ na ludzi, przyrodę i gospodarkę, zarówno w UE, jak i na całym świecie.

UE poczyniła znaczne postępy w realizacji celu, jakim jest redukcja emisji gazów cieplarnianych netto. Trzeba jednak zrobić więcej, aby osiągnąć cel dotyczący pochłaniania gazów cieplarnianych netto przez pochłaniacze dwutlenku węgla z sektora użytkowania gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa (LULUCF). Tendencje w tym sektorze są negatywne w UE, która traci pochłaniacze dwutlenku węgla, a sektor użytkowania gruntów w niektórych państwach członkowskich generuje emisje zamiast przyczyniać się do pochłaniania.

Ogólnie rzecz biorąc, z danych z 2022 r. wynika, że **krajowe emisje netto gazów cieplarnianych w UE** (z wyłączeniem lotnictwa międzynarodowego) **stale spadają**, a w 2022 r. spadek ten wyniósł 32,5 % (w porównaniu z 1990 r.)[8]. Aby jednak osiągnąć unijny cel redukcji emisji gazów cieplarnianych do 2030 r. (o co najmniej 55 % w porównaniu z 1990 r.) oraz osiągnąć neutralność klimatyczną do 2050 r., **tempo redukcji emisji musi przyspieszyć i wynosić niemal trzykrotność średniego rocznego wskaźnika redukcji** osiągniętego w ostatnim dziesięcioleciu. W porównaniu z wcześniejszymi działaniami na rzecz łagodzenia zmiany klimatu najbardziej znaczące redukcje emisji są potrzebne

[8] COM(2023) 653 final.

w budownictwie i transporcie, w których obniżanie emisyjności następuje powoli, a nawet zmierza w przeciwnym kierunku.

Aby **osiągnąć cel dotyczący pochłaniania gazów cieplarnianych netto przez pochłaniacze dwutlenku węgla w sektorze użytkowania gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa (LULUCF)**, konieczne jest znaczne zwiększenie ilości pochłanianego dwutlenku węgla.

W przyjętym w 2021 r. Europejskim prawie o klimacie UE wyznaczyła sobie prawnie wiążący cel, jakim jest osiągnięcie **neutralności klimatycznej i odporności na zmianę klimatu w całej gospodarce do 2050 r.**[9] W Europejskim prawie o klimacie określono również cel pośredni, jakim jest ograniczenie emisji gazów cieplarnianych netto (emisje po odliczeniu pochłaniania) w Unii do roku 2030 o co najmniej 55 % w porównaniu z poziomami z 1990 r.

Pakiet rozwiązań **„Gotowi na 55”**[10] wyznacza UE drogę do osiągnięcia celów klimatycznych w sprawiedliwy, opłacalny i konkurencyjny sposób. UE przyjęła większość kluczowych wniosków zawartych w pakiecie[11], które – o ile zostaną w pełni wdrożone – zapewnią osiągnięcie przez UE zaktualizowanego celu w zakresie emisji gazów cieplarnianych netto do 2030 r. **Zmieniony unijny system handlu uprawnieniami do emisji** jest obecnie bardziej ambitny i do 2030 r. zmniejszy emisje o 62 % w porównaniu z 2005 r. oraz zostanie rozszerzony na międzynarodowy transport morski. Do emisji gazów cieplarnianych pochodzących ze spalania paliw w transporcie drogowym i sektorze budowlanym oraz w sektorach małoemisyjnych (ETS2) będzie miał zastosowanie nowy, odrębny system handlu uprawnieniami do emisji[12], przy czym w 2030 r. redukcja emisji wyniesie 42 % w porównaniu z 2005 r.

UE postanowiła podnieść określony w rozporządzeniu w sprawie **wspólnego wysiłku redukcyjnego (ESR)**[13] ogólny cel redukcji emisji, który obejmuje emisje gazów cieplarnianych z transportu krajowego (z wyłączeniem CO_2 z lotnictwa), budynków, rolnictwa, przemysłu drobnego i odpadów, z 29 % do 40 % do 2030 r. w porównaniu z 2005 r., **przy czym zmieniono cele na 2030 r. dla każdego państwa członkowskiego**.

W **nowym rozporządzeniu LULUCF**[14] wyznaczono ogólny cel na szczeblu UE polegający na osiągnięciu pochłaniania netto przez grunty w wysokości 310 Mt ekwiwalentu CO_2 w 2030 r.

[9] Rozporządzenie (UE) 2021/1119.
[10] COM(2021) 550 final.
[11] Obejmuje to zmienioną dyrektywę EU ETS, nowy system ETS dla budynków, transportu drogowego i paliw, rezerwę stabilności rynkowej, rozporządzenie w sprawie wspólnego wysiłku redukcyjnego, normy emisji CO_2 dla samochodów osobowych i dostawczych, rozporządzenie w sprawie użytkowania gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa, mechanizm dostosowywania cen na granicach z uwzględnieniem emisji CO_2, ustanowienie Społecznego Funduszu Klimatycznego, FuelEU Maritime, rozporządzenie w sprawie infrastruktury paliw alternatywnych (AFIR), ReFuel EU Aviation, dyrektywę w sprawie efektywności energetycznej i dyrektywę w sprawie energii odnawialnej. Jedynie w przypadku proponowanej zmienionej dyrektywy w sprawie opodatkowania energii nadal oczekuje się na osiągnięcie porozumienia.
[12] Dyrektywa (UE) 2023/959 zmieniająca dyrektywę 2003/87/WE.
[13] Rozporządzenie (UE) 2023/857.
[14] Rozporządzenie (UE) 2023/839.

W 2022 i 2023 r. Komisja przedstawiła dodatkowe wnioski mające na celu przyspieszenie sprawiedliwej i sprzyjającej włączeniu społecznemu transformacji w kierunku neutralności klimatycznej. Na przykład Parlament i Rada osiągnęły porozumienie dotyczące zmienionego rozporządzenia w sprawie fluorowanych gazów cieplarnianych (F-gazów)[15], które przyczyni się do dalszej redukcji emisji z tych bardzo silnych gazów cieplarnianych. Komisja zaproponowała ambitniejsze cele w zakresie redukcji emisji dla pojazdów ciężkich[16]. Przedstawiła również plan REPowerEU[17] obejmujący konkretne środki mające na celu zmniejszenie zależności energetycznej UE od rosyjskich paliw kopalnych oraz przyspieszenie wdrażania Europejskiego Zielonego Ładu za pomocą nowych działań, przy wykorzystaniu pakietu „Gotowi na 55". Aby zwiększyć otwartą strategiczną autonomię i konkurencyjność UE oraz pobudzić innowacje, w szczególności w dziedzinie technologii ekologicznych, oraz zapewnić sprawną transformację klimatyczną, Komisja przedstawiła plan przemysłowy Zielonego Ładu. Akt w sprawie przemysłu neutralnego emisyjnie i akt w sprawie surowców krytycznych[18] to główne akty prawne służące osiągnięciu tych celów.

Usuwanie dwutlenku węgla z atmosfery będzie konieczne, aby UE mogła osiągnąć neutralność klimatyczną w 2050 r., a następnie przejść do ujemnych emisji, aby zminimalizować łączny budżet UE na emisje gazów cieplarnianych[19]. Aby zapewnić wysoką jakość certyfikowanego przez UE usuwania dwutlenku węgla, Komisja zaproponowała ramy regulacyjne dotyczące **certyfikacji usuwania dwutlenku węgla**[20]. Celem jest ustanowienie przejrzystych i wiarygodnych ramowych struktur zarządzania, w tym w celu opracowania metod certyfikacji, zachęcenia do dalszych inwestycji w działania związane z usuwaniem dwutlenku węgla i nasilenia ich wdrażania. W lutym 2024 r. Komisja wydała komunikat w sprawie przemysłowego zarządzania emisjami dwutlenku węgla, aby wesprzeć działania UE na rzecz osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r., a następnie ujemnych emisji.

W **strategii na rzecz bioróżnorodności, strategii ochrony gleb oraz strategii leśnej** UE wyznaczyła ambitne cele ochrony ekosystemów, zwłaszcza tych bogatych w węgiel. Rozporządzenie w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych[21] pomoże **w odbudowie zdegradowanych ekosystemów, w szczególności tych o wysokim potencjale wychwytywania i magazynowania dwutlenku węgla**, takich jak lasy, torfowiska i tereny podmokłe. Działania na rzecz łagodzenia zmiany klimatu wesprze również zobowiązanie UE do zasadzenia co najmniej **3 mld dodatkowych drzew** do 2030 r. Kolejnym ważnym narzędziem walki ze zmianą klimatu i powstrzymania utraty różnorodności biologicznej jest rozporządzenie w sprawie **produktów niepowodujących wylesiania**[22], które zapewnia, aby konsumpcja i produkcja w UE nie przyczyniały się do wylesiania.

[15] COM/2022/150 final.
[16] COM(2023) 88 final.
[17] COM(2022) 230 final.
[18] Więcej informacji można znaleźć w sprawozdaniu z postępu prac na temat działań na rzecz klimatu za 2023 r.
[19] ESABCC, Scientific advice for the determination of an EU-wide 2040 climate target and a greenhouse gas budget for 2030–2050 [Doradztwo naukowe na potrzeby określenia ogólnounijnego celu klimatycznego na rok 2040 oraz budżetu na redukcję emisji gazów cieplarnianych na lata 2030–2050], 2023, DOI: 10.2800/609405.
[20] COM(2022) 672 final.
[21] COM(2022) 304 final.
[22] Rozporządzenie (UE) 2023/1115.

Kluczowe znaczenie ma pełne wdrożenie pakietu „Gotowi na 55” oraz uruchomienie **odpowiednich inwestycji** (zob. sekcja 3.2). W niektórych państwach członkowskich postępy nie są spójne z poziomem działań wymaganych do osiągnięcia długoterminowych celów klimatycznych.

Na podstawie informacji przedstawionych w projektach **zaktualizowanych krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu** (KPEiK) szacuje się, że do 2030 r. emisje gazów cieplarnianych netto będą o 51 % niższe niż w 1990 r.[23], czyli o 4 punkty procentowe poniżej celu 55 % określonego w prawie o klimacie. W oszacowaniu tym wykorzystuje się pułap nałożony na wkład sektora LULUCF w realizację celu „Gotowi na 55”, ustalony na 225 Mt ekwiwalentu CO_2. Dodanie wkładu sektora LULUCF powyżej tego pułapu doprowadziłoby do całkowitej redukcji emisji o 51,7 %. Według prognoz trajektoria określona w projektach zaktualizowanych KPEiK nie doprowadzi do osiągnięcia przez UE neutralności klimatycznej w 2050 r.[24]. Chociaż emisje w UE spadły od 1990 r. o 32,5 %[25], z analizy prognoz emisji w projektach zaktualizowanych KPEiK wynika, że potrzebne jest zwiększenie tempa. Projekt zaktualizowanych krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu zbliża nas do osiągnięcia celów UE na 2030 r., jednak istnieje wyraźna potrzeba podjęcia dodatkowych wysiłków w celu przyspieszenia wdrażania uzgodnionych przepisów pakietu „Gotowi na 55”. Państwa członkowskie aktualizują obecnie swoje plany (do czerwca 2024 r.) i rozważają, w jaki sposób wzmocnić politykę i inwestycje, aby osiągnąć cel redukcji emisji gazów cieplarnianych netto na 2030 r. o co najmniej 55 %.

W lutym 2024 r., zgodnie z Europejskim prawem o klimacie, Komisja opublikowała komunikat i szczegółową ocenę skutków dla realizacji **unijnego celu klimatycznego na 2040 r.**, aby wyznaczyć ścieżkę od uzgodnionego, pośredniego celu na 2030 r. do osiągnięcia **zerowych emisji netto do 2050 r.** Cel na 2040 r. zapewni decydentom i inwestorom przewidywalność, aby utrzymać UE na właściwej drodze do neutralności klimatycznej i wspierać realizację celów na 2030 r. Będzie to również wyraźny sygnał dla partnerów UE na całym świecie, że konieczne jest zintensyfikowanie globalnych działań w dziedzinie klimatu.

Komunikatem tym Komisja rozpoczyna dialog z zainteresowanymi stronami na temat drogi do 2040 r. Wniosek ustawodawczy dotyczący zmiany Europejskiego prawa o klimacie, który pozwoli uwzględnić ten cel, a także ramy polityki na okres po 2030 r., będą w gestii następnej Komisji. Uzgodniony cel będzie podstawą nowego, ustalonego na szczeblu krajowym wkładu UE, który wszystkie strony porozumienia paryskiego muszą przedłożyć w 2025 r.

[23] Całkowite emisje gazów cieplarnianych netto z uwzględnieniem sektora LULUCF i z wyłączeniem transportu międzynarodowego.

[24] W sprawozdaniu z postępu prac na temat działań UE w dziedzinie klimatu za 2023 r. oszacowano, że państwa członkowskie UE nadal muszą wprowadzać kolejne środki łagodzące, aby osiągnąć neutralność klimatyczną do 2050 r., redukując około 1 600 mln ton ekwiwalentu CO_2 (lub 34 punkty procentowe). Dane przedstawione w KPEiK są zgodne z tym ustaleniem.

[25] Sprawozdanie z postępu prac na temat działań na rzecz klimatu za 2023 r., COM(2023) 653 final.

2.2 Wzmocnienie i włączenie do głównego nurtu kwestii przystosowania się do zmiany klimatu, w tym podejść ekosystemowych

W najnowszej ocenie Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu przewiduje, że ekstremalne zdarzenia pogodowe i klimatyczne, takie jak powodzie, susze i fale upałów, będą coraz częstsze i bardziej dotkliwe. Stanie się tak nawet w najbardziej optymistycznym scenariuszu, jakim jest szybkie i gwałtowne ograniczenie emisji gazów cieplarnianych na świecie, aby osiągnąć cele porozumienia paryskiego.

Skutki zmiany klimatu dla ekosystemów, sektorów społeczno-gospodarczych oraz zdrowia i dobrostanu ludzi są już odczuwalne.

Wydarzenia związane z pogodą i klimatem w Europie spowodowały **dużą liczbę ofiar śmiertelnych**, szacowanych na 85–145 tys. w latach 1980–2020[26], głównie z powodu fal upałów. Szacuje się, że w 2022 r. fale upałów spowodowały ponad 60 tys. nadmiarowych zgonów; większą liczbę nadmiarowych zgonów – 70 tys. – odnotowano do tej pory tylko raz, w trakcie fali upałów w 2003 r.[27]. Skutkami zmiany klimatu są dotknięte wszystkie regiony i kategorie społeczno-gospodarcze, ale nie w ten sam sposób, ponieważ gospodarstwa domowe znajdujące się w trudnej sytuacji są nieproporcjonalnie narażone na powyższe zagrożenia.

Straty gospodarcze spowodowane ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi i klimatycznymi rosną, osiągając **w 2022 r. 52,3 mld EUR**, przy czym największe oddziaływanie mają powodzie (40 %).

W latach 2000–2022[28] w UE zwiększył się zasięg **obszarów dotkniętych suszą**. W 2022 r. odnotowano pięciokrotny przyrost obszaru ze spadkiem produktywności roślinności w porównaniu z średnią dla tego okresu. Na przykład w Belgii, Luksemburgu i Słowenii w 2022 r. susza dotknęła ponad 50 % obszarów porośniętych roślinnością, podczas gdy średnia długoterminowa wynosi mniej niż 10 %. Z drugiej strony w Irlandii nie odnotowano żadnego możliwego do wykrycia wpływu. Stres wywołany suszą ogranicza zdolność ekosystemów do magazynowania dwutlenku węgla, radzenia sobie ze skutkami późniejszych powodzi, przyczyniania się do produkcji żywności i zapewniania szerokiego wachlarza innych korzyści. Przewiduje się, że fale upałów nasilą się w przyszłości, a w regionach kontynentalnych i śródziemnomorskich spodziewany jest spadek ilości opadów deszczu w okresie letnim. W związku z tym coraz pilniejsze staje się budowanie odporności dzięki praktykom gospodarowania gruntami.

[26] W zależności od źródeł danych (NatCatSERVICE i CATDAT). Zob. https://www.eea.europa.eu/publications/economic-losses-and-fatalities-from.

[27] Heat-related mortality in Europe during the summer of 2022 [Śmiertelność związana z upałami w Europie latem 2022 r.] | Nature Medicine

[28] EEA, 04-Drought impact on ecosystems in Europe-indicator [Wskaźnik wpływu susz na ekosystemy w Europie] – Europejska Agencja Środowiska(europa.eu).

W unijnej **strategii w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu** z 2021 r.[29] określono wizję osiągnięcia przez UE odporności na zmianę klimatu do 2050 r. oraz pełnej gotowości do radzenia sobie z nieuniknionymi i już widocznymi skutkami zmiany klimatu.

W **Europejskim prawie o klimacie nałożono** na UE i jej państwa członkowskie **obowiązek** dokonywania ciągłych postępów w zmniejszaniu podatności na skutki zmiany klimatu, zwiększaniu odporności i budowaniu zdolności do adaptacji. W grudniu 2023 r. Komisja opublikowała ocenę na mocy Europejskiego prawa o klimacie. Prawie wszystkie państwa członkowskie UE przeprowadziły **oceny ryzyka związanego z klimatem**, chociaż tylko kilka z nich zapewnia solidne kompleksowe oceny ryzyka związanego z klimatem w więcej niż pięciu sektorach. Ze zgłoszonych informacji wynika, że obszary polityki lub branże w Europie, na które zagrożenia klimatyczne mają największy wpływ, to: zdrowie, rolnictwo, leśnictwo, różnorodność biologiczna, energia i gospodarka wodna. Wszystkie państwa członkowskie stosują **krajowe strategie** lub **plany przystosowawcze**. Komisja wydała nowy **zestaw wytycznych, aby pomóc państwom członkowskim** w ich aktualizacji i wdrażaniu.

Osiem państw członkowskich uwzględniło elementy polityki przystosowania się do zmiany klimatu w **krajowych ramach prawnych**. W kilku państwach członkowskich nie istnieją mechanizmy monitorowania, sprawozdawczości i oceny. **Rozwiązania oparte na przyrodzie** są uwzględniane tylko w ograniczonym zakresie na poziomie strategicznym i w dokumentach politycznych, zwłaszcza w strategiach i planach sektorowych. Ocena **kosztów przystosowania się** do zmiany klimatu pozostaje wyzwaniem dla wielu państw członkowskich, a ich planom i strategiom często brakuje specjalnych budżetów lub źródeł finansowania na realizację planów.

Równolegle prowadzone są szeroko zakrojone działania mające na celu wdrożenie strategii UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu z 2021 r. Spójność polityki poprawiła się dzięki działaniom na rzecz **włączenia kwestii adaptacji do innych obszarów polityki UE**, na przykład polityki zdrowotnej. W szerszym ujęciu poczyniono postępy w zwiększaniu świadomości na temat skutków zmiany klimatu i potrzeby przygotowania się na nie[30].

W marcu 2024 r. Komisja wydała **komunikat w sprawie zarządzania ryzykiem klimatycznym w UE**, opierając się na dowodach przedstawionych w europejskim sprawozdaniu z oceny ryzyka klimatycznego i w innych źródłach. W komunikacie przedstawiono obszary działania, w których konieczna jest skokowa zmiana w celu skutecznej ochrony obywateli i naszych gospodarek. Podkreślono w nim również europejską wartość dodaną wspierania działań na szczeblu krajowym i prywatnym w zakresie kompetencji i odpowiedzialności za ryzyko.

[29] COM(2021) 82 final.

[30] Zob. na przykład European Drought Risk Atlas [Europejski atlas zagrożeń suszą] oraz European Drought Impact Database [Europejska baza danych dotyczących skutków susz], monitor powodzi oraz przegląd śródokresowy ram z Sendai dotyczących ograniczania ryzyka klęsk żywiołowych za 2023 r., pod adresem: https://data.europa.eu/doi/10.2795/151300.

2.3 Czysta gospodarka o obiegu zamkniętym

Gospodarka o obiegu zamkniętym może przyczynić się do ograniczenia emisji dwutlenku węgla, presji na zasoby naturalne i różnorodność biologiczną oraz do ograniczenia zanieczyszczenia. Może pomóc Europie zwiększyć produktywność zasobów o nawet 3 % rocznie i osiągnąć cel neutralności klimatycznej do 2050 r. Modele gospodarcze o obiegu zamkniętym mogą również napędzać długoterminową konkurencyjność gospodarki UE, zwiększyć jej odporność i zapewnić bezpieczeństwo dostaw[31].

UE dysponuje obecnie solidnymi ramami prawnymi, które przyspieszą przejście na **gospodarkę o obiegu zamkniętym**. Wejście w życie przepisów wymaga jednak czasu. Konieczne są skoordynowane działania, aby wdrożyć te ramy i przeciwdziałać niekorzystnym wpływom na środowisko, wywieranym przez zużycie surowców oraz niezrównoważone tendencje w zakresie wytwarzania odpadów, zaobserwowane w ostatnim dziesięcioleciu w UE. Zintensyfikowanie działań na wszystkich szczeblach i we wszystkich sektorach będzie miało zasadnicze znaczenie dla oddzielenia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów naturalnych, zapewnienia zrównoważonego wykorzystania surowców oraz zwiększenia odporności i bezpieczeństwa dostaw.

Ślad materiałowy UE wyniósł w 2022 r. 14,8 tony na mieszkańca, co stanowi **wzrost** o 6 % **w ciągu ostatniej dekady**. Większość materiałów to minerały niemetaliczne używane w budownictwie, w którym odnotowano największy wzrost wykorzystania materiałów (+22 %)[32].

Całkowita **ilość odpadów wytwarzanych** w UE przez wszystkie rodzaje działalności gospodarczej i gospodarstwa domowe **spadła** w ciągu ostatniej dekady **o prawie 3 %**, osiągając w 2020 r. poziom 4,8 tony na mieszkańca, co świadczy o niewielkim oddzieleniu od PKB. W ostatnim dziesięcioleciu ilość odpadów z opakowań, w szczególności opakowań z tworzyw sztucznych, wzrosła jednak w UE o ponad 20 %, osiągając w 2021 r. 36 kg odpadów opakowaniowych z tworzyw sztucznych na osobę[33]. Więcej odpadów w UE jest poddawanych recyklingowi i odzyskiwanych, ale jedynie niewielka ilość materiałów (około 11,5 %) ponownie trafiła do gospodarki jako materiały pochodzące z recyklingu w 2022 r.[34]

Dzięki **wzrostowi wydajności zasobów** o około 35 % od 2000 r.[35] emisje gazów cieplarnianych z produkcji w UE spadły o około 25 % w latach 2008–2021, co pokazuje, że przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym odgrywa ważną rolę na drodze do neutralności klimatycznej[36].

[31] Growth Within: A Circular Economy Vision for a Competitive Europe [Wzrost wewnętrzny: wizja gospodarki o obiegu zamkniętym na rzecz konkurencyjnej Europy], McKinsey Centre for Business and Environment i Ellen Macarthur Foundation, czerwiec 2015 r. Według: Długoterminowa konkurencyjność UE: perspektywa na przyszłość po 2030 r., COM(2023) 168 final.
[32] Eurostat, zbiór danych (cei_pc020).
[33] Eurostat, zbiór danych (cei_pc050).
[34] Eurostat, zbiór danych (cei_srm030).
[35] Eurostat, zbiór danych (cei_pc030).
[36] Eurostat, zbiór danych (cei_gsr011).

Plan działania dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym[37] z 2020 r. ma na celu oddzielenie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów, zmniejszenie śladu konsumpcyjnego, podwojenie wskaźnika wykorzystania materiałów w obiegu zamkniętym, znaczne zmniejszenie całkowitej ilości odpadów i zmniejszenie o połowę ilości resztkowych (niepoddanych recyklingowi) odpadów komunalnych.

Komisja przedstawiła wszystkie **35 środków zapowiedzianych w planie działania**. Przełomowa inicjatywa w dziedzinie polityki produktowej, opierająca się na całościowym podejściu do cyklu życia określonym w dyrektywie w sprawie ekoprojektu i **rozporządzeniu w sprawie ekoprojektu dla zrównoważonych produktów**[38] rozszerza ramy wymogów względem wydajności i informacji, co obejmuje **cyfrowy paszport produktu** dla szerokiej gamy produktów. Wdrożenie tego rozporządzenia w nadchodzących latach będzie miało zasadnicze znaczenie dla zapewnienia, by zrównoważone produkty o zamkniętym cyklu życia stały się normą. **Dyrektywa w sprawie wzmocnienia pozycji konsumentów**[39] oraz wniosek dotyczący **dyrektywy w sprawie oświadczeń środowiskowych**[40] pomogą konsumentom dokonywać wyboru, umożliwiając im identyfikację zrównoważonych produktów i chroniąc ich przed wprowadzaniem ich w błąd.

Podjęto również nowe inicjatywy mające na celu rozwiązanie problemów środowiskowych związanych z produkcją i konsumpcją wyrobów włókienniczych, zgodnie ze **Strategią UE na rzecz zrównoważonych wyrobów włókienniczych w obiegu zamkniętym**. Inne **przełomowe inicjatywy** to nowe **rozporządzenie w sprawie baterii**[41] oraz wnioski dotyczące rozporządzeń w sprawie **opakowań i odpadów opakowaniowych**[42] oraz **projektowania pojazdów i zarządzania pojazdami wycofanymi z eksploatacji**[43].

Komisja dokonała przeglądu kluczowych aktów prawnych dotyczących odpadów, w tym **rozporządzenia w sprawie przemieszczania odpadów**[44] oraz aktualizacji limitów **trwałych zanieczyszczeń organicznych** w odpadach[45]. Komisja zaproponowała również ukierunkowany przegląd dyrektywy ramowej w sprawie odpadów w celu rozwiązania problemu **odpadów spożywczych i tekstylnych**[46], ze szczególnym naciskiem na zapobieganie powstawaniu odpadów i rozszerzenie zakresu rozszerzonej odpowiedzialności producenta.

Komisja podjęła inicjatywy mające na celu ograniczenie zanieczyszczenia tworzywami sztucznymi, w tym środki zapobiegające **uwalnianiu mikrodrobin plastiku**[47] do środowiska, w szczególności proponując **zwalczanie zanieczyszczenia spowodowanego utratą granulatu** oraz **ograniczenie celowo dodawanych mikrodrobin plastiku**. Komisja przedstawiła również nowe ramy polityki **dotyczące biopochodnych, biodegradowalnych**

[37] COM(2020) 98 final.
[38] COM(2022) 142 final.
[39] COM(2022) 143 final.
[40] COM(2023) 166 final.
[41] Rozporządzenie (UE) 2023/1542.
[42] COM(2022) 677 final.
[43] COM(2023) 451 final.
[44] COM(2021)709 final
[45] Rozporządzenie (UE) 2022/2400 dotyczące trwałych zanieczyszczeń organicznych
[46] COM(2023) 420 final.
[47] COM(2023) 645 final i akt prawny Komisji C(2023) 6419.

i kompostowalnych tworzyw sztucznych[48] i poczyniła postępy we wdrażaniu środków mających na celu ograniczenie stosowania **tworzyw sztucznych jednorazowego użytku**. Na arenie międzynarodowej trwają negocjacje w sprawie nowego globalnego traktatu w sprawie zanieczyszczenia tworzywami sztucznymi.

Zasady obiegu zamkniętego są **uwzględniane we wszystkich obszarach polityki UE**, takich jak europejski plan działań społecznych, fala renowacji, badania naukowe i innowacje. Obieg zamknięty jest również podstawą europejskiego aktu w sprawie surowców krytycznych[49], przyczyniając się do realizacji planu przemysłowego Europejskiego Zielonego Ładu. Stanowi on również podstawę sektorowych ścieżek transformacji w kierunku dekarbonizacji europejskiego przemysłu i jest kluczowym czynnikiem napędzającym osiągnięcie innych celów priorytetowych w ramach 8. programu działań w zakresie środowiska.

W ciągu ostatnich 10 lat **decydenci, przedsiębiorstwa, organy publiczne i obywatele zaangażowali się w inicjatywy dotyczące gospodarki o obiegu zamkniętym** za pośrednictwem europejskiej platformy zainteresowanych stron gospodarki o obiegu zamkniętym. Do tej pory 23 państwa członkowskie przyjęły strategie, plany lub harmonogramy działania dotyczące gospodarki o obiegu zamkniętym.

UE uruchomiła i wspierała światowy sojusz na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym i efektywnego gospodarowania zasobami, aby przyspieszyć **globalną transformację**.

Szacuje się, że działania takie jak bardziej efektywne wykorzystanie zasobów w produkcji, wydłużenie cyklu życia produktów lub zastąpienie surowców pierwotnych mniej emisyjnymi recyklatami potencjalnie przyczynią się w 20–25 % do osiągnięcia celów klimatycznych UE do 2050 r. Trwają również działania mające na celu zbadanie synergii między gospodarką o obiegu zamkniętym a zrównoważoną biogospodarką.

Optymalizacja wykorzystania materiałów znacznie zmniejsza **zależność od materiałów przywożonych**. W UE z przywozu pochodzi około 23 % materiałów[50], głównie kopalnych materiałów energetycznych, w tym tworzyw sztucznych (71 % przywozu), oraz surowców krytycznych (takich jak kobalt i krzem) potrzebnych do transformacji ekologicznej i cyfrowej[51].

Finansowanie zielonej transformacji wymaga silnych partnerskich związków z państwami członkowskimi i przedsiębiorstwami, opartych na unijnych wskaźnikach referencyjnych i **dobrze ukierunkowanych inwestycjach**, przy czym unijna systematyka dotycząca zrównoważonego rozwoju jest zasadniczym punktem odniesienia, aby mobilizować zrównoważone finansowanie i nadawać mu właściwy kierunek. Dalsze stosowanie **instrumentów rynkowych** i **zielonych zamówień publicznych** na szczeblu unijnym i krajowym mogłoby przyczynić się do uczynienia zrównoważonych produktów normą.

Stopniowo wyłania się **globalne wspólne rozumienie gospodarki o obiegu zamkniętym i program działań** na rzecz jej rozwoju. Ponieważ **wielostronny mechanizm przyspieszyłby**

[48] COM(2022) 682 final.
[49] COM(2023) 160.
[50] Eurostat, zbiór danych (cei_gsr030).
[51] Eurostat, zbiór danych (cei_gsr020).

globalną transformację, UE będzie nadal wspierać całościowe podejście ONZ do kwestii zrównoważonej konsumpcji i produkcji.

2.4 Nietoksyczne środowisko dzięki zerowym zanieczyszczeniom

Zanieczyszczenie jest jedną z głównych przyczyn chorób psychicznych i fizycznych, a także prowadzi do przedwczesnych zgonów. Zanieczyszczenie zagraża dobrostanowi i zdrowiu ludzi oraz generuje koszty gospodarcze dla społeczeństwa. Stanowi również jeden z pięciu głównych czynników powodujących utratę różnorodności biologicznej, ograniczając zdolność ekosystemów do pełnienia takich funkcji, jak sekwestracja dwutlenku węgla i dekontaminacja.

Określono podstawy osiągnięcia celów **zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń** na 2030 r., ale wymaga to stałych postępów w wielu różnych obszarach, począwszy od zanieczyszczenia powietrza – w tym obszarze postępy są zachęcające – aż po zanieczyszczenie wody, mórz i gleby – tu konieczne są dalsze działania. Najnowsze prognozy EEA[52] wskazują, że UE jest na dobrej drodze do osiągnięcia celu na 2030 r., jakim jest **zmniejszenie liczby przedwczesnych zgonów** spowodowanych pyłem drobnym o 55 %, ale nie celu na 2030 r., jakim jest **ograniczenie narażenia na hałas** powodowany przez transport o 30 %. Osiągnięcie celu, jakim jest ograniczenie utraty składników odżywczych do wód gruntowych o co najmniej 50 %, będzie bardzo trudne. Poważnym, wieloaspektowym problemem pozostają również odpady z tworzyw sztucznych w morzu.

W 2021 r. 253 tys. przedwczesnych zgonów w UE było spowodowanych przez pył drobny, co stanowi spadek o 41 % od 2005 r.[53] W latach 2016–2019[54] 14,1 % stacji monitorowania wód gruntowych w UE odnotowywało zanieczyszczenie azotanami, przy czym średnie roczne stężenie przekraczało próg 50 mg NO/l, czyli prawie o jeden punkt procentowy więcej niż w poprzednim okresie.

Około dwie trzecie gleb rolnych na obszarze UE jest dotkniętych erozją, utratą węgla organicznego, przekroczeniami bilansu składników odżywczych, kompakcją lub wtórnym zasoleniem[55]. Ogólnie rzecz biorąc, chociaż sprzedaż pestycydów nie zmniejsza się, ryzyko związane z ich stosowaniem zmniejsza się, a sprzedaż bardziej niebezpiecznych pestycydów (substancji kwalifikujących się do zastąpienia) z czasem maleje[56].

Cel, jakim jest osiągnięcie zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń w nietoksycznym środowisku, **przesunął się z punktowych źródeł zanieczyszczeń do systemowego podejścia**

[52] EEA 07-Premature deaths due to exposure to fine particulate matter in Europe-indicator [07 – Wskaźnik przedwczesnych zgonów w wyniku narażenia na pył drobny] – Europejska Agencja Środowiska (europa.eu) oraz COM(2022) 674.

[53] EEA: 07-Premature deaths due to exposure to fine particulate matter in Europe-indicator [07 – Wskaźnik przedwczesnych zgonów w wyniku narażenia na pył drobny] – Europejska Agencja Środowiska (europa.eu).

[54] COM(2021) 1000 final.

[55] COM(2023) 416 final

[56] Źródło: Statystyki | Eurostat (europa.eu); trends eu – Komisja Europejska (europa.eu)

do presji środowiskowej, z wyraźnymi powiązaniami z przemysłem i innymi sektorami gospodarki.

Po raz pierwszy UE dysponuje **zintegrowanym i kompleksowym planem działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń**[57]**, aby zmniejszyć zanieczyszczenie powietrza, wody i gleby** do poziomów, które nie są już szkodliwe dla zdrowia i ekosystemów naturalnych.

Do tej pory większość inicjatyw przewodnich i działań (ponad 75 %) zapowiedzianych w planie działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń została ukończona lub jest na zaawansowanym etapie wdrażania[58]. Dokonano przeglądu przepisów UE w celu **zwiększenia ambicji** poprzez **rozszerzenie ich zakresu na inne zanieczyszczające rodzaje działalności**, czego przykładem są zmienione przepisy **regulujące emisje przemysłowe**[59] i **oczyszczanie ścieków komunalnych**[60], lub w celu **dostosowania przepisów UE** dotyczących jakości powietrza[61] i zanieczyszczeń wody[62] do **poziomów zalecanych przez naukę**. Po raz pierwszy w historii **gleby**[63] będą chronione w takim samym stopniu, jak inne ekosystemy dzięki wnioskowi Komisji dotyczącemu prawa o monitorowaniu gleb.

Uzupełniając plan działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń, **strategia w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności**[64] ustanawia jasną hierarchię, w której stwierdza się, że **zapobieganie zanieczyszczeniom** powinno być zawsze priorytetem. W tym celu przyjęto zalecenie, aby chemikalia były **bezpieczne i zrównoważone na etapie projektowania**, a zmienione **rozporządzenie w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania**[65] sprawi, że etykietowanie niebezpiecznych chemikaliów będzie bardziej przejrzyste, w tym także w przypadku sprzedaży przez internet. Komisja zaproponowała uproszczenie procesów postępowania z chemikaliami w celu wdrożenia zobowiązania „jedna substancja, jedna ocena", podjętego w ramach Zielonego Ładu[66]. Zaproponowała również zmianę **rozporządzenia w sprawie rtęci**[67] w celu dalszego ograniczenia pozostałych zastosowań rtęci w UE: w lutym 2023 r. Rada i Parlament Europejski osiągnęły wstępne porozumienie polityczne[68].

Spójność polityki poprawiła się dzięki włączeniu działań na rzecz zapobiegania zanieczyszczeniom i ich ograniczania do innych strategii Zielonego Ładu oraz poprawie **ram wspomagających**. Ostatnie uzupełnienia unijnej systematyki dotyczącej zrównoważonego rozwoju, mające zastosowanie od początku 2024 r., obejmują działania na rzecz zapobiegania

[57] COM(2021) 400 final.
[58] Monitorowanie działań na rzecz eliminacji zanieczyszczeń.
[59] COM/2022/156 final/3.
[60] COM(2022) 541 final.
[61] COM/2022/542 final.
[62] COM(2022) 540.
[63] COM(2023) 416 final.
[64] COM(2020) 667 final.
[65] COM(2022) 748 final.
[66] Obejmowało to trzy wnioski ustawodawcze dotyczące przepływu danych dotyczących chemikaliów (COM(2023) 779), ponownego przydzielenia prac nad chemikaliami we wszystkich agencjach UE (COM(2023) 783) oraz zmiany dyrektywy w sprawie ograniczenia stosowania substancji niebezpiecznych w sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (COM(2023) 781).
[67] COM(2023) 395 final.
[68] Komunikat prasowy

zanieczyszczeniom, ich kontroli i ograniczania poprzez zrównoważone inwestycje w wodę, a także inne działania na rzecz celów środowiskowych rozporządzenia w sprawie systematyki[69]. Unijne instrumenty finansowania wspierają działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń w wielu obszarach. Uwzględnianie kwestii klimatu w wieloletnim budżecie UE oraz w planach odbudowy i zwiększania odporności pomogło zwiększyć wsparcie dla działań na rzecz poprawy jakości powietrza. Aby udoskonalić **bazę wiedzy**, Komisja przedstawiła pierwsze sprawozdanie z monitorowania i prognoz eliminacji zanieczyszczeń oraz powiązane działania w zakresie badań naukowych i innowacji w ramach programu „Horyzont Europa".

Szybkie **wdrożenie istniejących lub proponowanych środków** na szczeblu lokalnym, krajowym, transgranicznym i globalnym ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia celów na 2030 r. Cel zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń można osiągnąć jedynie w połączeniu z celami UE dotyczącymi osiągnięcia neutralności klimatycznej, ochrony różnorodności biologicznej i przejścia na czystą gospodarkę o obiegu zamkniętym. Ważne jest również uwzględnianie zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń w innych obszarach polityki. Ujawnienie powiązań między **zanieczyszczeniem, zdrowiem ludzi i nierównościami** ma kluczowe znaczenie dla uzyskania poparcia opinii publicznej dla działań politycznych mających na celu zwalczanie przyczyn zanieczyszczenia. Zasadnicze znaczenie ma stosowanie **zasady „zanieczyszczający płaci"** we wszystkich innych politykach sektorowych na rzecz sprawiedliwych i skutecznych strategii politycznych, w oparciu o doświadczenia związane ze sprawdzonymi środkami, takimi jak niedawna zmiana polegająca na włączeniu rozszerzonej odpowiedzialności producenta do zmienionej dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych[70].

Skuteczne wdrażanie przepisów wymaga dalszej **integracji analizy danych** między danymi dotyczącymi środowiska i zdrowia publicznego oraz zintegrowanej i geolokalizowanej wizualizacji skutków zanieczyszczenia[71]. Powinny one iść w parze z działaniami wspomagającymi, w szczególności inwestycjami i sygnałami cenowymi, oraz działaniami na rzecz promowania umiejętności, badań naukowych, innowacji i cyfryzacji, skupionych na rozwiązaniach zmierzających do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń. W inicjatywach przewodnich zawartych w planie działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń, w szczególności tych związanych z polityką miejską i regionalną, zaczęto już uwzględniać analizę danych i można je dalej rozwijać. Komisja, wraz z EEA, będzie pracować nad lepszym udostępnianiem i wykorzystaniem najnowszych dostępnych danych w następnym **sprawozdaniu** z monitorowania i **prognoz** eliminacji zanieczyszczeń, które ma zostać opublikowane do końca 2024 r.

2.5 Ochrona, zachowanie i przywrócenie różnorodności biologicznej

Ciągła utrata zasobów przyrody i różnorodności biologicznej stanowi poważne zagrożenie dla usług ekosystemowych, od których wszyscy jesteśmy zależni. Przyroda zapewnia żywność,

[69] Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2023/2486.
[70] COM(2022) 541 final.
[71] Dotyczy to także usług programu Copernicus.

czystą wodę, pomaga zapobiegać powodziom, oczyszczać powietrze, zapylać uprawy, magazynować dwutlenek węgla i przystosować się do zmieniającego się klimatu.

Pierwsza ocena ekosystemów UE[72] wykazała, że europejskie ekosystemy są poddawane nieustającej presji wynikającej z intensywnego użytkowania gruntów i mórz, zmiany klimatu, zanieczyszczenia, nadmiernej eksploatacji i inwazyjnych gatunków obcych. Poczyniono pewne postępy w wyznaczaniu obszarów chronionych dla terenów lądowych i morskich. Poziom zwartości kompleksów leśnych nie wzrósł, a populacje ptaków pospolitych w UE nadal maleją. Chociaż populacje ptaków leśnych wzrosły, populacje ptaków krajobrazu rolniczego nadal gwałtownie maleją.

Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030[73] wyznacza ambitne cele na 2030 r. w zakresie **ochrony i odbudowy zasobów przyrodniczych.** Wzywa się w niej do podjęcia działań w celu zajęcia się pięcioma głównymi czynnikami powodującymi utratę różnorodności biologicznej: zmianami w użytkowaniu gruntów i mórz, nadmierną eksploatacją zasobów, zmianą klimatu, zanieczyszczeniem i inwazyjnymi gatunkami obcymi.

Prawo o odbudowie zasobów przyrodniczych wyznacza cele w zakresie odbudowy zdegradowanych ekosystemów i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej. UE przyjęła strategie dotyczące **gleby** i **lasów**, a dwa wnioski ustawodawcze mające na celu zwiększenie **odporności** tych kluczowych ekosystemów są obecnie przedmiotem negocjacji[74]. Wprowadzono dodatkowe środki w celu ochrony **owadów zapylających**[75]. Komisja podejmuje działania w celu zmniejszenia presji zanieczyszczeń na różnorodność biologiczną, w szczególności w ramach unijnej strategii w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności i planu działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń, podejmując nowe inicjatywy dotyczące oczyszczania ścieków komunalnych i emisji przemysłowych[76].

Poczyniono również postępy we **włączaniu celów w zakresie różnorodności biologicznej do głównego nurtu powiązanych polityk UE**, zwłaszcza w polityce leśnej i rolnej, dzięki **strategii w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu**, **planowi działania UE na rzecz rolnictwa ekologicznego**[77] i strategii „Od pola do stołu", polityce rybołówstwa za pośrednictwem **morskiego planu działania**[78] oraz w sektorze energetycznym (np. poprzez oceny oddziaływania na środowisko infrastruktury energetycznej i zwiększenie celów w zakresie energii ze źródeł odnawialnych). Usprawniono również włączanie tej problematyki do głównego nurtu w dziedzinie handlu, współpracy międzynarodowej, konsumpcji i produkcji, ograniczania zanieczyszczeń (w szczególności składnikami odżywczymi) i zdrowia.

Rozwiązania oparte na zasobach przyrody, takie jak środki mające na celu usuwanie dwutlenku węgla (zob. sekcja 2.1) i ograniczanie ryzyka powodziowego, są w coraz większym

[72] https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC123783
[73] COM(2020) 380 final.
[74] COM(2023)416 final i COM(2023)728 final.
[75] COM(2023) 35 final.
[76] COM(2022) 156 final/2, COM(2022) 541 final.
[77] COM(2021) 141 final/2.
[78] COM(2023) 102 final.

stopniu włączane do innych polityk i wdrażane w terenie. Ponieważ zmiana klimatu i zanieczyszczenie powietrza są dwoma głównymi czynnikami powodującymi utratę różnorodności biologicznej, **zastąpienie produkcji energii z paliw kopalnych źródłami energii ze źródeł odnawialnych** może ogólnie przyczynić się do ochrony różnorodności biologicznej.

Priorytetem jest **pełne i szybkie wdrożenie** unijnych ram prawnych, w tym obowiązujących przepisów dotyczących ptaków, siedlisk, inwazyjnych gatunków obcych, wody, dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej oraz prawa o odbudowie zasobów przyrodniczych. Gdy proponowane nowe przepisy dotyczące monitorowania gleby lub lasów staną się prawem UE, przyczynią się do odwrócenia negatywnych tendencji. Przyjęcie i skuteczne wdrożenie krajowych, przekrojowych strategii lub planów działania na rzecz różnorodności biologicznej przez wszystkie państwa członkowskie jest kluczowym krokiem w kierunku osiągnięcia celów w tym zakresie.

Rozpoczęty niedawno strategiczny dialog na temat przyszłości rolnictwa będzie stanowił wkład w refleksję nad sposobami wspierania rentownych źródeł utrzymania, zmniejszenia obciążeń oraz zapewnienia konkurencyjnej i zrównoważonej produkcji żywności w przyszłości[79]. Przedsiębiorstwa i sektor finansowy w coraz większym stopniu uwzględniają zależność gospodarki od przyrody i jej wpływ na przyrodę i różnorodność biologiczną, a także związane z tym ryzyko biznesowe i finansowe wynikające z utraty różnorodności biologicznej. Europejski Bank Centralny i krajowe banki centralne uważają obecnie, że ocena ryzyka związanego z degradacją przyrody i utratą różnorodności biologicznej wchodzi w zakres ich kompetencji, ponieważ większość przedsiębiorstw jest w dużym stopniu uzależniona od usług ekosystemowych[80], takich jak czysta woda, zapylanie i regulacja klimatu. Dalsze postępy w rozliczaniu kapitału naturalnego powinny usprawnić proces uwzględniania wielorakich wartości, które zapewnia przyroda, podczas podejmowania decyzji politycznych i inwestycyjnych.

Wieloletni budżet UE na lata 2021–2027 obejmuje po raz pierwszy **cele w zakresie finansowania różnorodności biologicznej** (zob. sekcja 3.2). Szacunki dotyczące zobowiązań krajowych wskazują, że UE jest na dobrej drodze do osiągnięcia celu w zakresie finansowania różnorodności biologicznej na poziomie 7,5 % do 2024 r. Cel finansowania różnorodności biologicznej na poziomie 10 % wyznaczony na lata 2026 i 2027 może jednak nie zostać osiągnięty. Potrzebne są większe **inwestycje w przyrodę**, zarówno ze źródeł publicznych, jak i prywatnych, w tym zachęty do pozytywnego oddziaływania na przyrodę, takie jak odbudowa zasobów przyrodniczych, rozwiązania oparte na zasobach przyrody i praktyki zrównoważonego zarządzania m.in. w ekosystemach lądowych, leśnych, słodkowodnych i morskich.

Na **szczeblu międzynarodowym globalne ramy różnorodności biologicznej z Kunmingu/Montrealu** zawierają kompleksowy zestaw ambitnych celów i działań mających

[79] Strategiczny dialog na temat przyszłości rolnictwa UE – Komisja Europejska (europa.eu).

[80] NGFS acknowledges that nature-related risks could have significant macroeconomic and financial implications [Sieć na rzecz ekologizacji systemu finansowego (NGFS) przyznaje, że zagrożenia związane z przyrodą mogą mieć istotne konsekwencje makroekonomiczne i finansowe]; COM(2023) 376 final.

na celu powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej. Komisja przygotowuje przedłożenie celów UE dotyczących wdrożenia globalnych ram różnorodności biologicznej, które obejmą zobowiązania określone w obowiązujących i proponowanych przepisach i strategiach politycznych. W przedłożonym dokumencie zostanie również określony stopień zgodności między celami UE a celami dotyczącymi globalnych ram różnorodności biologicznej.

Przeprowadzona przez Komisję ocena stopnia **dostosowania UE do globalnych ram różnorodności biologicznej wskazuje**, że obecne inicjatywy polityczne i niedawno zaproponowane przepisy (oczekujące na przyjęcie) obejmują większość celów. Ponadto trwają prace nad sfinalizowaniem solidnych ram monitorowania w celu śledzenia postępów w realizacji wszystkich celów, poprawy istniejących przepływów danych oraz stworzenia modeli i scenariuszy stanowiących podstawę prac nad opracowaniem wariantów strategicznych i środków na okres po 2030 r.

Unijny program **międzynarodowego zarządzania oceanami** odzwierciedla zobowiązanie do realizacji ambitnego zestawu celów w zakresie różnorodności biologicznej mórz. Pomyślne zawarcie porozumienia w sprawie **ochrony i zrównoważonego użytkowania morskiej różnorodności biologicznej obszarów znajdujących się poza jurysdykcją państwową** jest ważnym osiągnięciem w zakresie oczyszczenia pełnego morza i odbudowy życia morskiego w oceanach na świecie. Komisja zobowiązała się do **podwojenia międzynarodowego finansowania różnorodności biologicznej** jako wkładu w osiągnięcie celu wynoszącego 20 mld USD do 2025 r. Cel wynoszący 30 mld USD do 2030 r. będzie wymagał większych zasobów i wysiłków, również na szczeblu globalnym.

2.6 Zmniejszenie presji środowiskowej i klimatycznej spowodowanej produkcją i konsumpcją

UE rozpoczęła **głęboką transformację** swoich wzorców konsumpcji i produkcji, tworząc neutralną dla klimatu i zasobooszczędną gospodarkę o obiegu zamkniętym, która jest odporna na wstrząsy podażowe, a tym samym wzmacnia konkurencyjność i strategiczną autonomię UE.

Ślad konsumpcyjny UE przekroczył ograniczenia planety i wzrósł o 4 % w latach 2010–2021. Wynika to głównie z obecnych wzorców konsumpcji w **dziedzinie żywności, mieszkalnictwa i transportu**[81]. **Niedobór wody**[82] dotyczy prawie jednej trzeciej obszarów w UE i jest jednym z najbardziej niebezpiecznych zagrożeń dla społeczeństwa. Presja na **przejmowanie gruntów**[83] nie zmniejszyła się.

Zużycie energii spadło dzięki efektywności energetycznej[84], a **odnawialne źródła energii** wzrosły ponad dwukrotnie w ciągu ostatnich 17 lat[85]. Przemysł nieznacznie zwiększył

[81] https://eplca.jrc.ec.europa.eu/ConsumptionFootprintPlatform.html

[82] Źródło: EEA, https://www.eea.europa.eu/publications/european-union-8th-environment-action-programme/indicators/24-water-scarcity-conditions-in/view.

[83] Źródło: EEA, https://www.eea.europa.eu/publications/european-union-8th-environment-action-programme/indicators/23-land-take-net-land/view.

[84] W tym rozporządzenie Rady (UE) 2022/1369 w sprawie skoordynowanych środków zmniejszających zapotrzebowanie na gaz.

[85] Eurostat, zbiór danych (nrg_cb).

wykorzystanie materiałów wtórnych i w niewielkim stopniu ograniczył emisje gazów cieplarnianych. Rolnictwo powoli nabiera charakteru **rolnictwa ekologicznego**, ale sektor ten nadal emituje znaczne ilości gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń powietrza. Unijna sprzedaż **środków przeciwdrobnoustrojowych** przeznaczonych dla zwierząt gospodarskich spadła, ale ilość **odpadów żywnościowych** nie maleje. W sektorze transportu udział **transportu publicznego** (autobusów i pociągów) zmniejszył się w 2020 r. ze względu na pandemię COVID-19, ale obecnie powraca do poprzedniego stanu, a udział pojazdów bezemisyjnych znacznie wzrósł w ciągu ostatnich 5 lat.

UE dysponuje obecnie następującymi **zintegrowanymi strategiami dotyczącymi kluczowych systemów produkcji w celu pobudzenia zmian systemowych**: unia energetyczna, plan przemysłowy Zielonego Ładu, strategia na rzecz inteligentnej i zrównoważonej mobilności, fala renowacji, strategia dotycząca biogospodarki i strategia „Od pola do stołu" (szczegółowe informacje można znaleźć w towarzyszącym niniejszemu sprawozdaniu dokumencie roboczym służb Komisji). W długoterminowej strategii UE na rzecz konkurencyjności[86] podkreśla się, że obecny moment jest decydujący dla osiągnięcia sukcesu w dwojakiej transformacji – ekologicznej i cyfrowej – i pozostania atrakcyjnym miejscem prowadzenia działalności gospodarczej.

Unijne strategie klimatyczne i środowiskowe, takie jak plany działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń i gospodarki o obiegu zamkniętym, obejmują **środki w kluczowych sektorach służące osiągnięciu celów**. Podobnie jest z pakietem „Gotowi na 55", który dotyczy również zmiany użytkowania gruntów. Inicjatywy UE w zakresie odbudowy zasobów przyrodniczych i gleby obejmują ambitne środki mające na celu odwrócenie **przejmowania gruntów** i poprawę zdolności gruntów do pełnienia cennych funkcji ekologicznych (np. składowanie dwutlenku węgla i ochrona gruntów przed powodziami, zapobieganie powodziom, zapylanie). Unijna systematyka dotycząca zrównoważonego rozwoju zapewnia zachęty do przeznaczania kapitału prywatnego na osiągnięcie tych celów. Europejski semestr zawiera ponadto wytyczne dotyczące reform i inwestycji, które państwa członkowskie powinny podjąć, aby osiągnąć cele UE w zakresie zrównoważonego rozwoju środowiska.

Woda jest istotnym zasobem, który już teraz znajduje się pod presją w wielu częściach Europy ze względu na złe zagospodarowanie strukturalne, niezrównoważone użytkowanie gruntów, zmiany hydromorfologiczne i zanieczyszczenie. Zmiana klimatu pogłębia te formy presji i zwiększa zagrożenia związane z wodą w postaci przedłużających się bądź częstszych susz lub ekstremalnych opadów, jak podkreślono w komunikacie w sprawie ryzyk klimatycznych. Ochrona i przywrócenie obiegu wody, promowanie inteligentnej gospodarki UE oraz zapewnienie wszystkim dostępu do czystej wody słodkiej mają kluczowe znaczenie dla zapewnienia Europie odporności na deficyt wody.

Zgodnie z szacunkami **pełne zastosowanie podejścia opartego na gospodarce o obiegu zamkniętym w dodatkowych sektorach przemysłu**, w szczególności w sektorze stali, cementu, tworzyw sztucznych i aluminium, mogłoby zmniejszyć globalne emisje gazów cieplarnianych z kluczowych materiałów przemysłowych o 40 % do 2050 r. Szczególnie

[86] COM(2023) 168 final.

ważne dla osiągnięcia neutralności klimatycznej jest zwiększenie usuwania dwutlenku węgla, w tym za pomocą naturalnych pochłaniaczy dwutlenku węgla w tych sektorach, z których emisje trudno zredukować. Fundusz innowacyjny unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji i aktualizacja dyrektywy w sprawie emisji przemysłowych (IED)[87] pomogą w zielonej transformacji przemysłu UE i wesprą innowacje. Tymczasem zmieniona dyrektywa w sprawie odnawialnych źródeł energii[88] zaostrzyła **kryteria zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do bioenergii**, w tym obszarów, na których nie można pozyskiwać biomasy leśnej.

Budownictwo, budynki i infrastruktura są nadal najbardziej energochłonnym i materiałochłonnym sektorem w UE oraz siłą napędową przejmowania gruntów i uszczelniania gleby. W sprawozdaniu na temat stanu energetyki na 2023 r. stwierdzono, że **sektor budowlany musi znacznie przyspieszyć** przejście na zrównoważone praktyki. Wykorzystanie materiałów w budynkach mogłoby potencjalnie zmniejszyć się o 30 %, jeżeli będą one wykorzystywane w sposób bardziej efektywny, w szczególności poprzez **wydłużenie okresu eksploatacji istniejących budynków** i zmniejszenie popytu na nowe budynki. Społeczny Fundusz Klimatyczny[89] wspiera **renowacje mieszkań**, które zapewniają korzystne dla wszystkich możliwości osiągnięcia celów klimatycznych, społecznych i energetycznych, ze szczególnym uwzględnieniem grup znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji.

W **sektorze spożywczym** kluczowe znaczenie będzie miało **wspieranie rolników, rybaków i leśników** we wspólnej realizacji ambitnych celów. Innowacyjne narzędzia finansowania, takie jak strategie oparte na uprawie sprzyjającej pochłanianiu dwutlenku węgla przez glebę i bioróżnorodności, mogą zapewnić **rozwiązania korzystne dla wszystkich**, nagradzając rolników za zachowanie lub poprawę jakości gleby i jej żyzności, a także jakości i dostępności wody. Proponowane prawnie wiążące cele w zakresie ograniczenia marnowania żywności na 2030 r.[90] mają pomóc w ograniczeniu wpływu tego czynnika na środowisko i klimat. Unijne ramy polityki w zakresie badań naukowych i innowacji w znacznym stopniu wspierają przejście na zrównoważone, zdrowe i inkluzywne systemy żywnościowe.

UE musi lepiej monitorować i minimalizować potencjalnie negatywny wpływ handlu na środowisko. W 2021 r. UE wprowadziła przepisy dotyczące **wywozu, przywozu i wewnątrzunijnego przemieszczania odpadów tworzyw sztucznych** na podstawie konwencji bazylejskiej. Wywóz odpadów tworzyw sztucznych z UE do państw nienależących do OECD spadł z około 1 mln ton w 2020 r. do około 0,5 mln ton w 2022 r. Dzięki niedawno przyjętemu rozporządzeniu w sprawie przemieszczania odpadów[91] UE poczyniła kolejny ważny krok w tym kierunku. Trwająca ocena rozporządzenia w sprawie zgody po uprzednim poinformowaniu[92] pomoże opracować środki gwarantujące, że niebezpieczne chemikalia zakazane w Unii Europejskiej nie będą produkowane na wywóz.

[87] Dyrektywa (UE) 2010/75.
[88] Dyrektywa (UE) 2023/2413.
[89] Rozporządzenie (UE) 2023/955.
[90] COM(2023) 420 final.
[91] https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0087_PL.html
[92] Rozporządzenie (UE) nr 649/2012, Dz.U. L 201, s. 60.

3. POSTĘPY W ZAKRESIE WYBRANYCH WARUNKÓW PODSTAWOWYCH

W ramach przeglądu śródokresowego Komisja przeanalizowała postępy w stosowaniu warunków podstawowych skupionych wokół kluczowych wyzwań. W towarzyszącym dokumencie roboczym służb Komisji przedstawiono więcej szczegółów na temat pozostałych warunków podstawowych, o których mowa w 8. programie działań w zakresie środowiska.

3.1 Wdrażanie, egzekwowanie i praworządność w zakresie ochrony środowiska

Skuteczne wdrożenie obowiązującego prawodawstwa ma kluczowe znaczenie dla wywarcia wpływu w terenie, w szczególności w odniesieniu do ambitnych środków przyjętych w ramach legislacyjnych Zielonego Ładu. Pełne wdrożenie unijnych przepisów dotyczących ochrony środowiska może pomóc gospodarce UE zaoszczędzić około 55 mld EUR rocznie na kosztach ochrony zdrowia i bezpośrednich kosztach ponoszonych przez środowisko[93]. W przeglądzie wdrażania polityki ochrony środowiska z 2022 r. potwierdzono, że w niektórych obszarach poczyniono znaczne postępy, ale nadal nie są one wystarczające. Wśród wszystkich spraw dotyczących uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego rozpatrywanych przez Komisję 20 % nadal dotyczy polityki ochrony środowiska. **Przestrzeganie praworządności** jest również kwestią zaufania publicznego do procesu politycznego. Zmienione rozporządzenie w sprawie konwencji z Aarhus w kwestii dostępu do sprawiedliwości[94] wzmacnia kontrolę społeczną nad aktami UE przez społeczeństwo obywatelskie. Nowo uzgodniona dyrektywa w sprawie przestępstw przeciwko środowisku[95] stanowi podstawę do ścigania nowych przestępstw przeciwko środowisku oraz do nakładania zharmonizowanych kar w oparciu o wspólne kryteria.

Zlikwidowanie luki we wdrażaniu będzie wymagało znacznych wysiłków poprzez tworzenie większych **zdolności administracyjnych** i wzmocnienie **mechanizmów zarządzania**. Poziom egzekwowania indywidualnych i zbiorowych praw związanych z kwestiami środowiskowymi jest nierównomierny w całej UE.

Współpraca z państwami członkowskimi będzie nadal miała kluczowe znaczenie dla poprawy skuteczności i efektywności prac wdrożeniowych[96]. Komisja będzie nadal zapewniać państwom członkowskim wsparcie techniczne, w tym w zakresie opracowywania i wdrażania reform za pośrednictwem Instrumentu Wsparcia Technicznego.

[93] Badanie The costs of not implementing EU environmental law study [Badanie kosztów niewdrożenia unijnego prawa ochrony środowiska] – Urząd Publikacji UE (europa.eu) .
[94] Rozporządzenie (UE) 2021/1767.
[95] COM(2021) 851 final.
[96] Zob. SWD(2023) 254 final na temat monitorowania przez Komisję stosowania prawa Unii.

3.2 Finansowanie transformacji

Zielony Ład **nabrał rozpędu, aby zmobilizować finansowanie z sektora publicznego**[97] **i prywatnego** na rzecz transformacji.

Wieloletni budżet UE na lata 2021–2027 wspiera cele Zielonego Ładu, w szczególności poprzez ustalenie ambitnego celu klimatycznego na poziomie 30 %, który na tym etapie prawdopodobnie zostanie przekroczony (planowany budżet wieloletni wynosi 32,6 %). Cel klimatyczny na poziomie 37 % obowiązuje również w przypadku Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, głównego instrumentu w ramach NextGenerationEU, uruchamiającego dodatkowe finansowanie w wysokości ponad 42 % łącznych inwestycji przydzielonych na inwestycje w dziedzinie klimatu i środowiska. Doprowadziło to do powstania istotnych synergii wynikających z inwestowania w gospodarkę o obiegu zamkniętym na rzecz klimatu i różnorodności biologicznej oraz w inwestycje w przystosowanie się do zmiany klimatu lub zerową emisję zanieczyszczeń.

Zasada „**nie czyń poważnych szkód**” ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia dostosowania inwestycji UE do przyszłych wyzwań. Komisja wydała wytyczne dotyczące stosowania tej zasady do Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności i pracuje obecnie nad spójnym podejściem do stosowania tej zasady do innych instrumentów finansowych UE (takich jak Społeczny Fundusz Klimatyczny, polityka spójności, InvestEU) i zmienionego rozporządzenia finansowego[98], a także nad tym, by zasada ta miała zastosowanie w całym budżecie UE.

Przejrzystość wynikająca z unijnych ram zrównoważonego finansowania, w tym unijnej systematyki dotyczącej zrównoważonego rozwoju, pomogła **przekierować przepływy kapitału prywatnego** i **obniżyć koszty kapitałowe** dla zrównoważonych działań i inwestycji. Dalsze włączanie do głównego nurtu świadomości możliwości, a także ryzyka finansowego związanego ze zmianą klimatu i degradacją przyrody[23] umożliwi rynkom finansowym odegranie pełnej roli w finansowaniu transformacji. Najnowsze dowody na wpływ unijnych ram zrównoważonego finansowania są zasadniczo obiecujące[99], co potwierdza np. **znaczny wzrost udziału zielonych obligacji**: z 0,6 % wszystkich obligacji UE w 2014 r. do 8,9 % w 2022 r. Konieczne są jednak dalsze działania określone w komunikacie w sprawie celu na 2040 r.[100]

Istnieje potencjał podjęcia dalszych działań w celu wprowadzenia zasady „zanieczyszczający płaci”. Na przykład Komisja zaproponowała włączenie zasady rozszerzonej odpowiedzialności producenta do przeglądu dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych. Pojawiły się również nowe zobowiązania i zainteresowanie **instrumentami rynkowymi**, zwłaszcza na

[97] Finansowanie publiczne przez państwa członkowskie musi być zgodne z zasadami pomocy państwa, które mają również zastosowanie do funduszy UE w ramach zarządzania dzielonego.
[98] Rozporządzenie (UE) 2022/2434.
[99] Zob. np. Platform on Sustainable Finance report on a compendium of market practices [Sprawozdanie platformy ds. zrównoważonego finansowania na temat kompendium praktyk rynkowych] – Komisja Europejska (europa.eu).
[100] COM(2024) 63 final.

szczeblu krajowym, dotyczącymi ukierunkowania inwestycji na cele ekologiczne i klimatyczne.

Mogłoby to pomóc w odwróceniu **spadku udziału podatków na ochronę środowiska w całkowitych dochodach podatkowych** (z 6,0 % w 2010 r. do 5,5 % w 2021 r.), spowodowanego przez trudności polityczne we wdrażaniu zmian w systemie podatkowym i związane z tym wyzwania społeczne i gospodarcze[101]. Mniej niż 4 % wszystkich podatków na ochronę środowiska jest związanych z zanieczyszczeniem i wykorzystaniem zasobów pierwotnych, a ponad 96 % dotyczy energii i transportu.

Zielony Ład promuje większe wykorzystanie **narzędzi ekologicznego planowania budżetu**, by przestawić inwestycje publiczne, konsumpcję oraz podatki na priorytety w zakresie ochrony środowiska i ograniczyć szkodliwe subsydia. Zasady dotyczące **zielonych zamówień publicznych** stają się w coraz większym stopniu obowiązkowe (np. w niedawnych inicjatywach dotyczących baterii, charakterystyki energetycznej budynków[102], wyrobów budowlanych[103] i zrównoważonych produktów). Pomimo tych wysiłków dotacje do paliw kopalnych pozostały mniej więcej niezmienione i wyniosły w latach 2015–2021 około 56 mld EUR (w cenach z 2022 r.), przy czym prawie połowa z nich została wykorzystana na subsydiowanie ropy naftowej, a ponad jedna czwarta – na dotowanie gazu ziemnego.

Dotacje do paliw kopalnych wzrosły o prawie 120 % w latach 2021–2022 w odpowiedzi na kryzys związany z cenami energii. Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie zarządzania unią energetyczną[104] państwa członkowskie składają sprawozdania na temat **wszystkich dotacji w energetyce**. Komisja opracowuje również metodykę zgłaszania szkodliwych dla środowiska dotacji innych niż energetyczne.

Ustalanie opłat za emisję gazów cieplarnianych, takie jak EU ETS, ogranicza emisje. Ustalanie opłat generuje dochody dla państw członkowskich w celu przeciwdziałania zmianie klimatu oraz wspierania innowacji przemysłowych i gospodarstw domowych na rzecz sprawiedliwej transformacji. W pierwszych trzech rundach z funduszu unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji przeznaczono 6,5 mld EUR na około 100 projektów pilotażowych i elektrowni demonstracyjnych na rzecz innowacyjnych technologii niskowęglowych.

Chociaż poziom zielonych inwestycji w sektorze publicznym i prywatnym znacznie wzrósł, **nadal istnieje znaczna luka inwestycyjna w zakresie ochrony środowiska w całej UE**, która do 2030 r. wyniesie od 95 do 145 mld EUR rocznie[105].

3.3 Zarządzanie na rzecz zintegrowanego kształtowania polityki

Szeroki wachlarz **ambitnych inicjatyw UE w zakresie zarządzania promuje zintegrowane rozwiązania** problemów społecznych, środowiskowych i klimatycznych w państwach

[101] Eurostat, zbiór danych (ten00141).
[102] COM(2021) 802 final.
[103] COM(2022) 144 final.
[104] Rozporządzenie (UE) 2018/1999.
[105] Pod warunkiem, że odpowiednie inwestycje bazowe, tj. inwestycje w energię, transport, przemysł lub rolnictwo, są realizowane i przynoszą konieczne dodatkowe korzyści dla środowiska.

członkowskich. Przykłady to włączenie obiegu zamkniętego do krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu oraz strategii UE na rzecz konkurencyjności, zapewnienie wykorzystania rozwiązań opartych na zasobach przyrody w krajowych strategiach przystosowania się do zmiany klimatu, planach zazieleniania obszarów miejskich, w tym środowiska zbudowanego, zielonej infrastruktury oraz strategii/planów użytkowania gruntów.

Unijny roczny cykl ram zarządzania makroekonomicznego – **europejski semestr** – obejmuje obecnie cele zrównoważonego rozwoju i unijną tablicę wskaźników odporności. Opiera się on na **konkurencyjnych ramach zrównoważonego rozwoju**, które obejmują przejście kluczowych gałęzi przemysłu (energia, mobilność, sektor rolno-spożywczy, środowisko zbudowane) na modele gospodarcze o obiegu zamkniętym i neutralność emisyjną. **Europejski semestr** obejmuje również ochronę przyrody, odporność na deficyt wody, lukę inwestycyjną w zakresie ochrony środowiska, aspekty społeczne i zatrudnieniowe sprawiedliwej i inkluzywnej transformacji, stopniowe wycofywanie dotacji szkodliwych dla środowiska oraz zasadę „zanieczyszczający płaci", w tym kwestie podatkowe. Znajduje to odzwierciedlenie w zaleceniach dla poszczególnych krajów na 2023 r., w których w większości państw członkowskich położono duży nacisk na zieloną transformację, zwłaszcza transformację energetyczną i umiejętności ekologiczne oraz środowisko przemysłowe i zbudowane. Skupienie się na innych priorytetach środowiskowych również może się nadal pogłębiać.

3.4 Zrównoważone modele biznesowe na rzecz odpornej gospodarki

Zdrowe ekosystemy stanowią fundament naszej gospodarki. **Przedsiębiorstwa są w dużym stopniu uzależnione od zasobów naturalnych**: 72 % z 4,2 miliona przedsiębiorstw w strefie euro jest w dużym stopniu zależnych od co najmniej jednej usługi związanej z naturą, takiej jak zapylanie, czysta woda, zdrowa gleba lub drewno[106].

Oczekuje się, że wdrożenie przepisów dotyczących Zielonego Ładu **zwiększy zatrudnienie i wartość dodaną brutto w sektorach zielonej gospodarki**, a tym samym zwiększy konkurencyjność UE. Sektory te wykazały się znaczną odpornością podczas kolejnych kryzysów, przewyższając pod tym względem gospodarkę jako całość. Jednak zielona gospodarka nadal stanowi mniej niż 3 % gospodarki w UE[107].

Wkład i wartość przyrody są nadal pomijane w zbyt wielu decyzjach biznesowych i inwestycyjnych. Aby temu zaradzić, potrzebne będą silne partnerstwa z przedsiębiorstwami, oparte na kluczowych wskaźnikach referencyjnych określonych w przepisach UE. Niedawna inicjatywa dotycząca „twierdzeń dotyczących ekologiczności" przeciwdziała ryzyku pseudoekologicznego marketingu, które można przezwyciężyć za pomocą znormalizowanych metod. **Dyrektywa w sprawie sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju** (CSRD)[108] i proponowana **dyrektywa w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju**[109] wspierają

[106] COM(2023) 376 final.
[107] Eurostat, zbiór danych (env_ac_egss2).
[108] Dyrektywa (UE) 2022/2464.
[109] COM(2022) 71 final.

odpowiedzialne zachowania przedsiębiorstw w łańcuchach wartości oraz zapobiegają niekorzystnym skutkom społecznym, klimatycznym i środowiskowym działalności gospodarczej prowadzonej zarówno przez przedsiębiorstwa z UE, jak i spoza UE działające w UE, łagodzą je i eliminują. Zwiększone wykorzystanie **nowych metod rachunkowości w zakresie zarządzania kapitałem naturalnym przedsiębiorstw** zapewniłoby cenne dane do celów ujawniania informacji przez przedsiębiorstwa, na przykład w ramach CSRD. Potrzebne są dalsze działania, aby pomóc przedsiębiorstwom w wypełnianiu ich obowiązków sprawozdawczych.

Równie ważne dla wspierania zrównoważonych modeli biznesowych są **poprawa dostępu do finansowania** dla unijnych przedsiębiorstw typu start-up i scale-up, promowanie badań naukowych i innowacji, **rozwijanie umiejętności i dostarczanie potrzebnych surowców krytycznych**.

3.5 Sprawiedliwa transformacja i sprawiedliwość środowiskowa

Wpływ degradacji środowiska i zanieczyszczenia środowiska na obywateli UE nie jest równomiernie rozłożony w obrębie państw członkowskich UE i między nimi. **Słabsze grupy społeczne** – bez względu na to, czy są podatne na zagrożenia ze względów społeczno-ekonomicznych, zdrowia, wieku, płci lub z powodu przynależności do mniejszości – są **nieproporcjonalnie dotknięte** zmianą klimatu, zagrożeniami środowiskowymi i związanymi z nimi zagrożeniami dla zdrowia oraz zmianami na rynku pracy. **Osłabia to spójność społeczną**, podważając zaufanie do rządów, a tym samym rentowność transformacji.

Unijny **program na rzecz sprawiedliwej transformacji** ma na celu osiągnięcie zmiany korzystnej dla wszystkich. Mechanizm sprawiedliwej transformacji to fundusz mający na celu wspieranie pracowników i obywateli mieszkających w regionach najbardziej dotkniętych transformacją (fundusz dysponuje kwotą co najmniej 100 mld EUR). System handlu uprawnieniami do emisji (ETS) ogranicza emisje i generuje dochody dla państw członkowskich w celu przeciwdziałania zmianie klimatu. Finansowany w ramach ETS **Społeczny Fundusz Klimatyczny** uruchomi 87 mld EUR na wsparcie gospodarstw domowych, użytkowników transportu i mikroprzedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji. Pierwsza ocena[110] wdrożenia zalecenia Rady w sprawie zapewnienia sprawiedliwej transformacji w kierunku neutralności klimatycznej[111] wykazała, że państwa członkowskie zaczynają wdrażać środki na rzecz sprawiedliwej transformacji, przy czym istnieją znaczne różnice między państwami i możliwości poprawy.

Europejska strategia na rzecz **równouprawnienia płci** na lata 2020–2025 oraz Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności zajmują się kwestią nierówności płci i krzyżujących się nierówności w tym procesie[112]. **Unijny program na rzecz umiejętności**

[110] Główne przesłania EMCO i SPC dotyczące wykonania zalecenia Rady w sprawie zapewnienia sprawiedliwej transformacji w kierunku neutralności klimatycznej pdf (europa.eu).

[111] Zalecenie Rady z dnia 16 czerwca 2022 r. w sprawie zapewnienia sprawiedliwej transformacji w kierunku neutralności klimatycznej, 2022/C 243/04.

[112] Zob. wskaźnik równouprawnienia płci EIGE 2023 dotyczący powiązań między płcią a środowiskiem.

wspiera osoby uczące się w każdym wieku i pracowników w dostępie do kształcenia, szkolenia i uczenia się przez całe życie.

Baza dowodowa powiązań między środowiskiem a społeczeństwem jest nadal w dużej mierze słabo rozwinięta, z kilkoma wyjątkami. W latach 2007–2020 **nierówności w zakresie zanieczyszczenia powietrza** nie uległy poprawie. W najbiedniejszych regionach (w których PKB na osobę reprezentuje najniższe 20 %) poziom PM2,5 jest stale wyższy o około jedną trzecią od średniej, przy czym szanse na szybką poprawę są niewielkie. Osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym mają gorszy dostęp do wysokiej jakości wody pitnej i urządzeń sanitarnych[113].

Większa świadomość **potencjału zielonej gospodarki w zakresie tworzenia miejsc pracy** mogłaby zwiększyć wsparcie publiczne. W 2021 r. 4,3 mln osób miało miejsca pracy w gospodarce o obiegu zamkniętym, co stanowi wzrost o 11 % w stosunku do 2015 r.[114], natomiast związana z tym wartość dodana wzrosła o 27 %, osiągając około 299 mld EUR[115]. Sam sektor czystej wody, odpadów i rekultywacji zatrudnia około 1 mln osób, a inwestycje w czyste technologie przyczyniają się do dalszego tworzenia miejsc pracy.

Wzrosła świadomość potrzeby ochrony **słabszych grup społecznych** (np. na mocy proponowanej dyrektywy w sprawie jakości powietrza i dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych) oraz wdrożenia **Europejskiego filaru praw socjalnych** w zakresie dostępu do wody. Zmiany te stanowią okazję do zintensyfikowania działań na rzecz sprawiedliwości środowiskowej. Na szczeblu globalnym UE zainicjowała partnerstwa energetyczne na rzecz sprawiedliwej transformacji z Republiką Południowej Afryki, Indonezją, Wietnamem, Senegalem i Indiami. Program roboczy „Sprawiedliwa transformacja" ustanowiony na COP28 umożliwi wymianę poglądów na temat ścieżek sprawiedliwej transformacji.

3.6 Związek między środowiskiem a zdrowiem

Zwiększa się świadomość roli przyrody i różnorodności biologicznej dla zdrowia i dobrostanu ludzi. Od 2021 r. Europejskie Obserwatorium ds. Klimatu i Zdrowia wspiera współpracę w zakresie wpływu zmiany klimatu na zdrowie ludzi, a Atlas Zdrowia i Środowiska EEA zawiera mapy wizualizujące wpływ na środowisko.

Jeden na dziesięć przedwczesnych zgonów w Europie może być związany z zanieczyszczeniem, które dotyka w większym stopniu grupy defaworyzowane i znajdujące się w trudnej sytuacji. Uważa się, że przyczyny środowiskowe odpowiadają za **ponad ćwierć miliona zgonów z powodu raka** w Europie, a zanieczyszczenie ma szczególnie szkodliwy wpływ na **małe dzieci**[116]. W komunikacie w sprawie kompleksowego podejścia do zdrowia psychicznego[117] podkreślono wpływ narażenia ludności na zanieczyszczenie powietrza lub

[113] Zob.: Komisja Europejska, Dostęp do podstawowych usług (Europejski filar praw socjalnych): Dowody z państw członkowskich UE, końcowe sprawozdanie podsumowujące, 2023 r.
[114] Eurostat, zbiór danych (cei_cie011).
[115] Eurostat, zbiór danych (cei_cie012).
[116] COM(2021) 44 final.
[117] COM(2023) 398 final.

toksyczne chemikalia na **zdrowie psychiczne** oraz pozytywny wpływ czystego środowiska zarówno na zdrowie fizyczne, jak i psychiczne.

Naukowcy są coraz bardziej zaniepokojeni potencjalnym wpływem **mikrodrobin plastiku** na zdrowie ludzi i ostrzegają, że narażenie na działanie substancji chemicznych może prowadzić do problemów związanych ze **zdrowiem reprodukcyjnym i rozwojowym**, w tym niepłodności, poronienia, nieprawidłowego rozwoju płodu i wczesnego dojrzewania.

Zgodnie z **podejściem „Jedno zdrowie”** uznaje się, że zdrowie publiczne oraz zdrowie zwierząt domowych i dzikich, roślin i szerzej rozumianego środowiska są współzależne. Podejście to uwzględniono w inicjatywach UE, takich jak strategia „Od pola do stołu” i strategia farmaceutyczna, które obejmują działania mające na celu ograniczenie ogólnego stosowania środków przeciwdrobnoustrojowych, w tym w hodowli zwierząt, w celu zapobiegania oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe.

Na **szczeblu globalnym** UE na wczesnym etapie wspierała podejście „Jedno zdrowie” w ramach Konwencji o różnorodności biologicznej oraz czterostronny sojusz (FAO, UNEP, WHO i WOAH). **Deklaracja COP28 w sprawie klimatu i zdrowia**[118] zobowiązuje strony do przeciwdziałania skutkom dla zdrowia związanym z klimatem oraz do promowania współpracy w zakresie „Jedno zdrowie”.

3.7 Cyfryzacja

W 8. programie działań w zakresie środowiska podkreśla się, że cyfryzacja ma niewykorzystany potencjał przyspieszenia transformacji.

Wdrożenie **inicjatywy „Przestrzeń danych Zielonego Ładu”** oraz przegląd przepisów dotyczących udostępniania danych geoprzestrzennych dotyczących środowiska („GreenData4All”) ma na celu udostępnienie odpowiednich danych środowiskowych w celu wzmocnienia kształtowania i wdrażania polityki opartej na dowodach.

Jednym z konkretnych przykładów jest nowy **cyfrowy paszport produktu**, który jest rezultatem strategii UE „Europa na miarę ery cyfrowej”. Paszport produktu pomoże w wykorzystaniu mniejszej ilości materiałów i energii, ograniczy emisje, zminimalizuje ilość odpadów, a nawet przyczyni się do dematerializacji.

Potrzebne są dalsze działania w zakresie cyfryzacji, aby **ułatwić** państwom członkowskim i przedsiębiorstwom **sprawozdawczość** w zakresie efektywności klimatycznej i środowiskowej.

Działania w zakresie cyfryzacji mogą nie tylko pomóc rządom, ale również wzmocnić pozycję obywateli w monitorowaniu stanu środowiska. Wykorzystanie **pełnego potencjału nowoczesnego gromadzenia i analizy danych** (w tym za pośrednictwem satelitów programu Copernicus) wzmocni ramy monitorowania i sprawozdawczości w ramach 8. programu działań na rzecz środowiska. Wykorzystanie metod **nauki obywatelskiej** może podnosić

[118] Focus on Health at COP28 [Nacisk na zdrowie w COP 28] (who.int).

świadomość, wywierać presję publiczną na rządy i przyczynić się do prognozowania środowiskowego.

W związku z szybkim wzrostem wpływu cyfryzacji na środowisko kluczowe znaczenie będzie miało przeciwdziałanie potencjalnym **negatywnym skutkom dla środowiska** (ze względu na związany z tym wzrost zużycia energii oraz produkcji, zużycia i utylizacji urządzeń elektronicznych).

3.8 Globalna absorpcja

Czynniki powodujące **zmianę klimatu i utratę różnorodności biologicznej mają charakter globalny, a wiele form zanieczyszczenia ma charakter transgraniczny**. **UE nie może osiągnąć swoich celów klimatycznych i środowiskowych w pojedynkę**.

Zielony Ład daje nowy impuls globalnym działaniom UE w dziedzinie ekologii i klimatu. **Dyplomacja w zakresie Zielonego Ładu** promuje globalną absorpcję celów w zakresie klimatu, energii i środowiska oraz – w następstwie pandemii COVID-19 – **zrównoważony rozwój w globalnej odbudowie gospodarczej**. UE zainaugurowała **zielone sojusze** z Japonią, Norwegią i Kanadą oraz **zielone partnerstwa** z Koreą i Marokiem. . UE zintensyfikowała również współpracę z darczyńcami o podobnych poglądach i uruchomiła partnerstwa na rzecz sprawiedliwej transformacji energetycznej z Republiką Południowej Afryki, Wietnamem, Indonezją i Senegalem, wzmacniając równocześnie współpracę z kilkoma innymi krajami i ugrupowaniami regionalnymi. Na szczeblu wielostronnym przyjęcie **globalnych ram różnorodności biologicznej z Kunmingu/Montrealu** na 15. Konferencji Stron (COP15) Konwencji o różnorodności biologicznej oraz przyjęcie **traktatu w sprawie różnorodności biologicznej obszarów morskich znajdujących się poza jurysdykcją państwową** było kluczowym kamieniem milowym we współpracy międzynarodowej. Poczyniono postępy na **konferencjach ONZ w sprawie klimatu COP27 i COP28**, np. podjęto zobowiązania do globalnego przeglądu dotyczące podwojenia efektywności energetycznej i potrójnego zwiększenia mocy w zakresie energii ze źródeł odnawialnych oraz globalne zobowiązanie dotyczące metanu, obejmujące sektory energii, gospodarki odpadami i rolnictwa. Kolejnymi ważnymi osiągnięciami były Globalne ramy ONZ w zakresie chemikaliów, Konferencja ONZ w sprawie wody w 2023 r. oraz rozpoczęcie negocjacji w sprawie mechanizmu międzyrządowego mającego na celu położenie kresu zanieczyszczeniu tworzywami sztucznymi. Europejski Zielony Ład zaowocował również nowymi przepisami UE (dotyczącymi wylesiania, CBAM itp.) mającymi na celu bardziej zrównoważone łańcuchy dostaw i prowadzącymi do większego zaangażowania na arenie międzynarodowej w konkretne kwestie, w tym w kontekście polityki handlowej UE. Pierwszy **dobrowolny przegląd UE z 2023 r. dotyczący postępów wdrażania Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030** pokazuje, że UE jest w pełni zaangażowana w realizację 17 celów zrównoważonego rozwoju i poczyniła postępy w ich wdrażaniu[119].

[119] COM(2023) 700 final.

Biorąc pod uwagę obecne wyzwania dla **multilateralizmu** wynikające z pogarszających się stosunków geopolitycznych, kluczowe znaczenie ma **mobilizacja państw trzecich** w celu osiągnięcia wspólnych celów klimatycznych i środowiskowych. UE musi wykorzystać swoje sieci dyplomatyczne, wpływy polityczne, wiedzę technologiczną, możliwości w zakresie szkoleń i zasoby finansowe, aby **współpracować z rządami i przedsiębiorstwami** i **pomóc w budowaniu globalnej odporności** w celu zapobiegania niestabilności, brakowi bezpieczeństwa żywnościowego, wysiedleniom ludności i przymusowym migracjom oraz promowania globalnego zrównoważonego rozwoju we wszystkich jego wymiarach. Konieczne jest również **współfinansowanie sprawiedliwej transformacji na szczeblu globalnym**.

4. POMIAR POSTĘPÓW

Aby ocenić postępy i ułatwić strategiczną komunikację polityczną na wysokim szczeblu, Komisja przedstawiła **ramy monitorowania 8. planu działania na rzecz środowiska**, po konsultacjach z zainteresowanymi stronami[120]. Obejmują one 28 głównych wskaźników zapewniających strategiczne podejście do śledzenia zmian systemowych w terenie, w pełni zgodne z sektorowymi narzędziami monitorowania klimatu i środowiska. W oparciu o wybrane główne wskaźniki EEA będzie publikować **roczne sprawozdania z monitorowania**.

Zgodnie z wymogami 8. programu działań w zakresie środowiska ramy monitorowania powinny pozostać stabilne, aby zapewnić rozliczalność. Przyjęto je w 2022 r., a zawarte w nich główne wskaźniki są nadal adekwatne do zakładanych celów. Niemniej jednak trwają prace nad poprawą obecnych wskaźników i opracowaniem nowych (zob. towarzyszący dokument roboczy służb Komisji), a w przyszłości można rozważyć aktualizację ram monitorowania.

W ciągu ostatnich kilku lat Komisja opracowała kilka **nowych przekrojowych ram monitorowania** w celu pomiaru postępów w zakresie zmian systemowych, w tym postępów w realizacji celów zrównoważonego rozwoju i w zakresie odporności. Przy opracowywaniu tych ram Komisja wykorzystała wskaźniki klimatyczne i środowiskowe z obecnych ram monitorowania tematycznego, w tym ram monitorowania 8. programu działań w zakresie środowiska. Wskaźniki te są również wykorzystywane w Europejskim semestrze. Trwają prace nad opracowaniem ram **pomiaru postępów wykraczających poza PKB**, w kierunku zrównoważonego i inkluzywnego rozkładu dobrostanu.

5. WNIOSKI

UE wprowadziła ambitne długoterminowe cele, inicjatywy i ustawy ramowe w ramach Zielonego Ładu i zgodnie z 8. programem działań na rzecz środowiska. Dzięki temu UE znalazła się **na właściwej drodze** do osiągnięcia neutralnej emisyjnie, czystej, korzystnej dla przyrody gospodarki o obiegu zamkniętym. Obecnie istnieją solidne ramy prawne określające cele klimatyczne i środowiskowe oraz międzysektorowe przepisy mające przyspieszyć

[120] COM(2019) 640 final.

transformację w kluczowych sektorach gospodarki, takich jak energetyka, przemysł i transport. Większość inicjatyw nie została jeszcze w pełni wdrożona. Jest zatem **zbyt wcześnie, aby ocenić ich pełny wpływ na środowisko**.

Zielony Ład wyznacza drogę UE do zrównoważonej przyszłości w sposób, który pozwoli uniknąć przekroczenia społecznych, klimatycznych i środowiskowych punktów krytycznych, co zaszkodziłoby gospodarce i społeczeństwu. Jest to strategia systemowa, realizowana w pełnej zgodności z celami priorytetowymi i warunkami podstawowymi 8. programu działań na rzecz środowiska. Opiera się ona na synergii między celami klimatycznymi, środowiskowymi, społecznymi, przemysłowymi i w zakresie konkurencyjności, przy czym postępy w jednym obszarze powodują efekt dźwigni w innych.

Inicjatywy dotycząca gospodarki o obiegu zamkniętym i na rzecz eliminacji zanieczyszczeń spowodują pozytywne zmiany, które pomogą łagodzić zmianę klimatu i chronić różnorodność biologiczną. Ochrona przyrody przynosi dodatkowe korzyści w zakresie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej. Zasobooszczędna gospodarka zmniejsza presję na ekosystemy, pomaga utrzymać długoterminową konkurencyjność i budować odporność na wstrząsy zewnętrzne. Wizja na 2050 r. zawarta w 8. unijnym programie działań na rzecz środowiska jest centralnym elementem sprawiedliwej transformacji ekologicznej w UE i poza nią, motywowanym odpowiedzialnością międzypokoleniową.

Konieczne będą wysiłki ze strony władz na wszystkich szczeblach i ze strony sektora prywatnego, aby regulacje odniosły skutek w terenie oraz aby **przyspieszyć tempo** redukcji emisji, ochrony i odbudowy różnorodności biologicznej oraz upowszechnienia czystych rozwiązań o obiegu zamkniętym. Uproszczenie, modernizacja i cyfryzacja oraz odpowiednie finansowanie będą miały kluczowe znaczenie dla pomyślnego wdrożenia ram polityki i ram regulacyjnych. Konieczne jest również zrozumienie i przezwyciężenie wyzwań związanych z wdrażaniem ram prawnych, aby te zakorzeniły się, przynosiły efekty i zyskiwały akceptację ze strony wszystkich zainteresowanych stron. Wszystkie sektory i grupy muszą widzieć korzyści płynące dla nich z zielonej transformacji.

W tym celu Komisja będzie nadal ściśle współpracować z państwami członkowskimi i wszystkimi zainteresowanymi stronami. Dialog z podmiotami gospodarczymi i partnerami społecznymi, a także panele obywatelskie[121] to przykłady pracy na rzecz wspierania kluczowych grup w zrozumieniu zagrożeń związanych z klimatem i środowiskiem oraz zwiększeniu ich wsparcia dla środków niezbędnych do budowania odporności i długoterminowego zrównoważonego rozwoju w każdym segmencie spektrum społeczno-gospodarczego.

Potrzebne są znaczne inwestycje, aby pobudzić transformację ekologiczną w UE i osiągnąć cel neutralności klimatycznej. Finansowanie zielonej transformacji ma zasadnicze znaczenie dla uniknięcia kosztów zmiany klimatu i degradacji środowiska, które niszczą funkcje ekosystemu podtrzymujące gospodarkę i społeczeństwo. Aby wypełnić lukę w finansowaniu, potrzebne są inwestycje sektora publicznego i prywatnego, a dotacje na paliwa kopalne i inne szkodliwe dla środowiska subsydia powinny być stopniowo wycofywane.

[121] Portal Aktywności Obywatelskiej – Komisja Europejska (europa.eu).

Inwestorzy i branża w coraz większym stopniu angażują się, rozumieją, co zrównoważony rozwój oznacza dla przyszłości ich modeli biznesowych i jakie strategiczne decyzje muszą podjąć w perspektywie długoterminowej. Konieczne będzie lepsze zintegrowanie transformacji ekologicznej z mechanizmami koordynacji gospodarczej, takimi jak koordynacja makroekonomiczna i Europejski semestr.

Wreszcie kluczowe znaczenie mają globalne działania w zakresie zmiany klimatu i celów środowiskowych. UE wskazuje drogę, umieszczając zmianę klimatu, utratę różnorodności biologicznej, a ostatnio zanieczyszczenie tworzywami sztucznymi i odporność na deficyt wody w centrum międzynarodowego programu działań. W ten sposób mobilizuje społeczność międzynarodową do realizacji przedstawionej w 8. programie działań na rzecz środowiska wizji dobrego życia z uwzględnieniem ograniczeń planety.